

ERIKA THIJS

BELEIDSVERKLARING

2010

1. Armoede	9
2. Gezin en opvoeding	12
3. Gezondheid	17
4. Zorg en wonen	25
5. Diversiteit en gelijke kansen	30
6. Solidariteit	39

COLOFON

EEN UITGAVE VAN

Erika Thijs, gedeputeerde

COÖRDINATIE

kabinet gedeputeerde Erika Thijs

REDACTIE

Nathalie Princen, Miet Vandersteegen, An Janssen

EINDREDACTIE

Erika Thijs

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD

Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

FOTOGRAFIE

Robin Reynders – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg
Dirk Janssen – provincie Limburg
Erika Thijs – archief
Eddy Daniels – Tongeren
Els Verbakel – Studio EVF

LETTERTYPES

Auto2 (Underware), Fresco (Fred Smeijers)

Voorwoord.....	7
1. Armoede.....	9
1.1. Rapport armoede in Limburg.....	9
1.2. Dialoog met mensen in armoede zelf.....	10
2. Gezin en opvoeding.....	12
2.1. Maatschappelijk kwetsbare gezinnen.....	12
2.2. Opvoedingsondersteuning.....	13
2.3. Jeugdwelzijn.....	13
3. Gezondheid.....	17
3.1. Preventieve gezondheid.....	17
3.2. Geestelijke gezondheid.....	20
3.3. Kankerzorg.....	22
4. Zorg en wonen.....	25
4.1. Personen met een handicap.....	25
4.2. Ouderen.....	26
4.3. Wonen.....	29
5. Diversiteit en gelijke kansen.....	30
5.1. Integratie.....	30
5.2. Gender.....	32
5.3. Ouderen.....	34
5.4. Personen met een handicap.....	35
5.5. Toegankelijkheid.....	35
6. Solidariteit.....	39
6.1. Vrijwilligers.....	39
6.2. Internationale solidariteit.....	40
BIJLAGE Situatieschets “Bestaansonzeker in Limburg”.....	43

Samen-werken aan Samenhang.

“Moge ‘Plan Z’ voor vele Limburgers de weg naar een groot welbevinden zijn en voor onze provincie de weg naar een warm en zorgend Limburg”, was de laatste zin van mijn beleidsverklaring 2008 die als uitgangspunt voor de hele legislatuur dienst doet. Dit uitgangspunt is nog steeds actueel en we bouwen erop verder, maar nieuwe evoluties in de welzijnssector vragen ook om bijstellingen. Ondertussen wordt in de provincie gewerkt met strategische en operationele doelstellingen.

De invalshoek die we in 2010 nastreven is: “Samen-werken aan Samenhang”.

Werken aan welzijn in de provincie is werken aan samenhang. Een goede probleemdetectie en duiding zijn het vertrekpunt. Waardebetrokkenheid is een basisvoorwaarde. Alle Limburgers maximaal kansen bieden zich te ontplooien, is de primaire doelstelling.

De provincie wil hiervoor inspiratie bieden, ondersteuning leveren, de samenhang bewaken en de samenwerking met en tussen burgers en actoren stimuleren. Onderzoek en planning, impulsen geven én netwerken organiseren, dat zijn onze belangrijkste instrumenten. De reële noden en behoeften vaststellen en een waardenvol vernieuwend beleid tot stand brengen om zo het welzijn van alle Limburgers te bevorderen, dat is onze uitdaging.

We ondersteunen reeds langer gemeentebesturen, OCMW's en regionale actoren bij hun planningsopdracht door cijfer- en studiemateriaal, duiding en vorming aan te reiken. In 2010 zetten we nog sterker in op de beleidsplanning van het provinciaal welzijns- en gezondheidsbeleid.

De bestuurlijke reorganisatie van onze provinciale diensten zal ons meer kansen bieden voor een geïntegreerde samenwerking. De beleidsmateries Welzijn, Onderwijs en Cultuur maken samen deel uit van de beleidsdirectie Mens. We zijn als provincie dus goed geplaatst en uitgerust om dit ‘in samenhang’ te doen.

Binnen “Samen-werken aan samenhang” is in 2010 armoede de rode draad doorheen het provinciaal welzijnsbeleid. “Het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting” daagt ons uit om rond armoede horizontaal te werken. Na mijn beleidsverklaring vindt u een situatieschets “bestaansonzeker in Limburg”. Hopelijk motiveert dit u om in uw eigen omgeving, organisatie of bestuursniveau de schouders onder dit thema te zetten.

Ik wil mijn diensten danken voor de constructieve samenwerking en het bereidwillig meewerken aan de tournée générale van de voorbije maanden. Veel Limburgse instellingen en organisaties werden bezocht en er werd naar hun noden geluisterd.

Gelukkig weten we waarom we het doen: het welbevinden van elke Limburger bevorderen.

Erika Thijs
Gedeputeerde van welzijn en gezondheid

1. Armoede.

“Minstens 105 000 Limburgers (13 %) hebben een inkomen dat niet volstaat om een normaal leven te leiden. Zij zitten met hun inkomen onder de Europese armoedegrens. Minstens 15 000 Limburgers (1 %) moeten rondkomen met een inkomen dat te weinig is om te overleven.”

Dat 2010 is uitgeroepen tot het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, is niet zonder reden. Armoede blijft in onze samenleving aanwezig als een structureel gegeven. Dat betekent dat armoede niet herleid kan worden tot een zelfgekozen toestand of het resultaat van verkeerde individuele keuzes: armoede kan iedereen overkomen.

Een aparte aanpak werkt niet. Bestaande voorzieningen moeten in hun aanpak en benadering ook voordeel opleveren voor mensen in armoede. Dat vraagt creativiteit, openheid, flexibiliteit en engagement. Oog hebben voor kwetsbare mensen moet dus een permanent werkpunt zijn binnen elke doelgroepwerking en binnen elk beleidsdomein. Vandaar dat er nog meer samenwerking tussen sectoren nodig is.

1.1. Rapport Armoede in Limburg.

Armoede is zowel oorzaak als gevolg van sociale uitsluiting op vele domeinen van het maatschappelijk leven. Juist daarom is armoede cijfermatig zo moeilijk te vatten. Cijfers beperken zich immers meestal tot slechts één domein. Het steunpunt Sociale Planning (voorheen Studiecel) verzamelt cijfers die armoede op gemeentelijk niveau in kaart brengen in de “cijferkorf bestaansonzekerheid”, een aanvulling op de Welzijnsmonitor. In een nieuw rapport “Armoede in Limburg” zullen deze cijfers verder geduid worden. Het blijft immers belangrijk om armoede en uitsluiting als maatschappelijk fenomeen

zichtbaar te maken voor beleidsmakers. De beste remedie tegen armoede is uiteraard voorkomen dat mensen sociaal worden uitgesloten. Elk beleidsdomein moet maatregelen nemen om uitsluiting te voorkomen. Het is een taak voor ieder van ons om binnen de eigen beleidsbevoegdheden sociale uitsluiting tegen te gaan.

1.2. **Dialogo met de mensen in armoede zelf.**

Los van de financiële problematiek is het gevoel van uitsluiting kenmerkend voor een leven in armoede. Dat gevoel van vernedering werkt zwaar op mensen in: het tast hun zelfvertrouwen en hun vertrouwen in de samenleving aan. Vandaar dat geïnvesteerd zal worden om de banden met de samenleving terug aan te halen. Dat kan enkel indien het beleid wordt gevoerd in dialoog met de mensen in armoede zelf. Het gaat over participatie in het beleid, participatie in welzijnsorganisaties en participatie in de hulpverlening zelf.

Trefpunt armoede. De Vlaamse overheid heeft in de loop van 2009 het armoededecreet gewijzigd. Dat decreet regelt de erkenning en financiering van de verenigingen waar armen het woord nemen. Die wijziging zal gevolgen hebben voor de Limburgse verenigingen. Vanuit het provinciebestuur willen we zoeken naar mogelijkheden om de verenigingen en hun activiteiten te blijven ondersteunen, maar we willen ook kanalen en methodes zoeken om de dialoog mogelijk te maken. Het is belangrijk dat wat met zoveel moeite, energie en hoop is opgebouwd niet verloren gaat. Daarom gaan we in 2010 een nieuwe uitdaging aan: samen met de verenigingen werken we aan een “Trefpunt Armoede”. Dat trefpunt wordt een provinciaal forum waar alle organisaties die een bijdrage willen leveren rond armoedebestrijding hun acties op elkaar kunnen afstemmen en waar gezamenlijke projecten ontwikkeld kunnen worden.

Team Advies en Ondersteuning – Ervaringsdeskundigen in de Armoede. Het Team Advies en Ondersteuning - Ervaringsdeskundigen in de Armoede (TAO) is ondertussen operationeel. Alle Limburgse organisaties kunnen een beroep doen op dit team om de eigen werking (of delen daarvan) meer toegankelijk en efficiënt te maken voor mensen in armoede. Ook dit is een belangrijke stap in het tegengaan van sociale uitsluiting. Al zijn we bereid tot luisteren, soms is er meer nodig dan goede wil om elkaar te verstaan.

Hulp bij budgetbeheer. Het aantal mensen dat hulp zoekt bij afbetalingsproblemen neemt toe. In 2010 financieren we twee projecten die proberen nieuwe begeleidingsvormen te ontwikkelen. Eén project volgt het preventieve spoor en zoekt de mogelijkheden

uit om mensen reeds in een zeer vroeg stadium te ondersteunen. Doel hiervan is te voorkomen dat afbetalingsproblemen niet uit de hand lopen. Het andere project ontwikkelt een model waardoor, ondanks het stijgend aantal hulpvragers, meer begeleiding mogelijk is dan alleen maar een administratief budgetbeheer. Mensen kunnen op maat ondersteuning krijgen om op termijn hun budget terug helemaal zelf te gaan beheren. Op die manier kan ook de uitstroom vanuit de hulpverlening gerealiseerd worden.

2. Gezin en opvoeding.

In deze steeds veranderende maatschappij is het belangrijk om optimaal te presteren willen we “mee kunnen” met alle facetten van het maatschappelijk leven. Deze hoge prestatiedruk heeft vaak als gevolg dat het gezin als zodanig erbij moet inschieten: ouders hebben geen tijd om die quality time met hun kinderen en met elkaar door te brengen die nodig is. Vele ouders weten dan ook niet hoe om te gaan met bepaalde problematieken binnen het gezin. Een helpende hand is op zulke momenten meer dan welkom. Dat deze nood er daadwerkelijk is, blijkt uit de steeds terugkerende berichten over gevallen van intra-familiaal geweld. Los van preventie is het belangrijk om dit verschijnsel blijvend onder de aandacht te brengen. Ook jongeren kunnen vaak een helpende hand gebruiken. Op-groeien in een veeleisende maatschappij is geen gemakkelijke opgave. Vandaar dat het provinciebestuur aan het gezin, de opvoeding en de jongere de nodige aandacht wil besteden. Zij zijn immers één van de bouwstenen van de maatschappij.

2.1. Opvoedingsondersteuning.

Alle ouders voelen zich wel eens onzeker bij de opvoeding van hun kinderen. Dit gevoel wordt daarenboven versterkt wanneer ze geconfronteerd worden met extra druk. Dit kan veroorzaakt worden door verschillende factoren: alleenstaand zijn, werkloosheid, negatieve woonomgeving, temperamentvol of ziek kind... In dergelijke situaties is het belangrijk om te weten dat je er niet alleen voor staat en kunt rekenen op hulp. Contacten met andere ouders en/of een opvoedconsulent kunnen adequate oplossingen bieden die hen sterken in hun ouderschap.

“Maak het mee!”-campagne in regionale samenwerkingsverbanden. Het provinciebestuur stimuleert regionale samenwerking via financiële en inhoudelijke ondersteuning

van de samenwerkingsverbanden. Het overleg met én tussen lokale besturen en welzijnspartners wordt opgestart en we nemen bovendien initiatieven om uitwisseling en deskundigheidsbevordering te faciliteren. Het doel is de realisatie van een opvoedingsondersteunend aanbod voor opvoedingsverantwoordelijken. Belangrijk is om dit aanbod vraaggericht en zeer laagdrempelig aan te bieden zodat ouders weten wat er allemaal bestaat en op welke manier ze er gebruik van kunnen maken. Samen met het Limburgs Netwerk Opvoedingsondersteuning worden er daarenboven sensibiliseringsacties opgezet en concrete activiteiten uitgewerkt.

2.2. Maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

Diegenen die onderaan de maatschappelijke ladder staan hebben het hard te verduren. Extra ondersteuning en begeleiding van deze groep is zeker geen luxe. Het doel van het provinciebestuur is immers: Geluk voor elke Limburger. Vandaar dat we ook hier een tandje zullen bijsteken in 2010.

Levenskwaliteit van gezinnen in armoede verhogen. Samen met het werkveld ontwikkelen we een projectconcept waarmee we de levenskwaliteit van gezinnen in armoede effectief kunnen verhogen. Dat zal de toekomstkansen van de kinderen vergroten. In dat concept zijn vijf elementen essentieel: de stem van de cliënt, afstemming van hulpverlening, een integrale en positieve benadering op maat en daadwerkelijke ondersteuning aan huis.

Intrafamiliaal geweld voorkomen. De Dienst Gelijke Kansen wil ook in 2010 de Limburgse bevolking blijven sensibiliseren over huiselijk geweld. Naast de jaarlijkse Witte Lintjescampagne van 25 november tot en met 6 december worden diverse initiatieven genomen in samenwerking met de Denktank Intrafamiliaal Geweld. De aandacht ligt vooral op “gezonde relaties” bij jongeren. Centraal staan preventie-initiatieven via het secundair onderwijs, het jeugdwerk en de vrijetijdsbesteding van tieners. Hierdoor is het mogelijk om snel en adequaat te reageren op geweldsignalen binnen prille relaties.

2.3. Jeugdwelzijn.

De reorganisatie binnen het provinciebestuur is een mooie aanleiding om bestaande diensten te clusteren en op die manier een nieuwe samenhang te creëren en uit te bou-

wen tot één Dienst Jeugdwelzijn. Deze dienst heeft als opdracht bijzondere aandacht te schenken aan jongeren in minder vanzelfsprekende situaties. Door deze manier van werken krijgt de samenwerking, die ook in de werking van Integrale Jeugdhulp beoogd wordt, een betere Limburgse invulling.

De ervaringen met de methodiek “Eigen Kracht Conferentie” (EKC) zijn positief geëvalueerd door hulpverleners en cliënten. Het lukt effectief om gewone mensen te mobiliseren om andere gezinnen te ondersteunen en terug in een leefbaar ritme te krijgen. Zo kan meer ingrijpende hulp voorkomen worden. Vanuit de regionale stuurgroep Integrale Jeugdhulp kwam de expliciete vraag om verder te werken in afwachting van een Vlaamse regelgeving. Dit Limburgse experiment draagt teveel potenties in zich om de opgebouwde deskundigheid verloren te laten gaan.

3. Gezondheid.

Het ontwikkelen van een goed en sterk uitgebouwd gezondheidsbeleid is erg belangrijk. Zeker zo belangrijk is een goede en doelgerichte communicatie erover. Vandaar dat we alle campagnes binnen Welzijn opnemen in een ruimere verbredingactie. De bestaande communicatieproducten zullen gescreend worden en er zal geïnvesteerd worden in de vorming van medewerkers. Het beleid wordt gevoerd en gemaakt voor de Limburger. Essentieel is dat de boodschap op een juiste manier en bij de juiste mensen wordt overgebracht. Zeker omdat het domein gezondheid verschillende onderdelen bevat, elk met hun specifieke kenmerken en doelgroep. Zo is er bijvoorbeeld de preventie gezondheid, de geestelijke gezondheid en “lichamelijk” gezondheid.

In Limburg zetten we sterk in op een bundeling van alle krachten, zowel in de preventieve en in de geestelijke gezondheidszorg, als in de kankerzorg. Door samen te werken en op die manier de reeds opgedane expertise uit te wisselen kunnen we sneller meer én betere resultaten en methodieken creëren, om op die manier de levenskwaliteit van elke Limburger te optimaliseren.

Het steunpunt Sociale Planning stelt vanaf nu ook een cijferkorf gezondheid samen. We willen de beschikbare informatie op beleidsrelevante wijze duiden en ontsluiten. Daarnaast coördineren we het onderzoek en maken de resultaten ervan praktisch bruikbaar. We willen ook systematisch evalueren of de inspanningen, die de provincie en de Logo's doen, effecten opleveren.

3.1. Preventieve Gezondheid.

Heel wat gezondheidsproblemen vloeien voort uit onze slechte levensstijl. Als we daartegen gezond leven is gezondheidswinst mogelijk, een langer leven en een leven met meer kwaliteit. Een gezonde levensstijl en gezonde keuzes bevorderen is een belangrij-

ke bijdrage die we als provinciebestuur leveren. Op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg zijn we in Limburg voorloper doordat er bewust is gekozen voor een nauwe samenwerking met het Vlaams beleid in het kader van het Lokaal Gezondheids-overleg (LOGO-werking).

Speciale aandacht voor risicogroepen. Het bevorderen van de toegankelijkheid van de (preventieve) gezondheidszorg voor risicogroepen is een centrale doelstelling. Dit verdient dan ook onze extra aandacht tijdens het Internationaal Jaar van de Armoede in 2010. Het project “Op stap met een gezonde hap” past hier perfect in. Het gaat om een reeks van 17 doe-activiteiten rond voeding en beweging voor mensen in achtergestelde situaties. Dit project wordt gerealiseerd in samenwerking met OCMW's, Vorming+ en buurtwerk. Het werd opgezet als vervolg op en naar het voorbeeld van het project “Uitgerookt?”.

Bevordering van de levenskwaliteit. Het bevorderen van de levenskwaliteit van elke Limburger is één van de uitgangspunten van het provinciale beleid. Uiteraard is het niet mogelijk om dit te realiseren op korte tijd. Rome is ook niet op één dag gebouwd. Daarenboven kan het altijd beter, zeker op het gebied van gezondheid. Het menselijk lichaam is immers het meest kostbare goed, waar het beste niet goed genoeg voor is. Vandaar dat we steeds op zoek gaan naar initiatieven, verspreid over verschillende thema's, waarmee we de Limburger de levenskwaliteit kunnen geven die hij/zij verdient. Dit blijkt uit volgende initiatieven en projecten die op touw worden gezet in 2010:

- In 2010 wordt de derde fase van de milieugezondheidsenquête uitgevoerd in 15 gemeenten van Noord- en Oost-Limburg. Als blijkt dat uit de resultaten van de enquête fundamentele elementen aan de oppervlakte komen, worden hiervoor verdere beleidsinitiatieven genomen;
- Hoewel borstvoeding de ideale voeding is vanaf de geboorte geeft slechts 64 % van de vrouwen borstvoeding. Dit vertelt ons de meting zes dagen na de bevalling. Dit percentage moet tegen 2015 stijgen tot 74 %. Vandaar dat een publiekscampagne wordt opgezet rond de promotie van borstvoeding;
- De nood aan organen blijft groot. Wegens misverstanden of onwetendheid over orgaandonatie is het moeilijk om mensen over de streep te halen om hun organen af te staan na hun dood en op die manier een medemens te redden. Vandaar dat we een proefproject gaan uitbreiden, waarmee we de bevolking willen informeren en stimuleren om zich spontaan te registreren als orgaandonor;
- Met de campagne “Gezond ouder worden” willen we Limburgers aanzetten tot een gezondere levensstijl, waarbij (on)bewust het valrisico beperkt wordt;

- We nemen deel aan het project “EU-Prevent” dat in de Euregio Maas-Rijn (preventie)programma's ondersteunt met kennis, expertise, PR en communicatie. Enerzijds is er de Euregionale campagne rond preventie van infectieziekten, met speciale aandacht voor handhygiëne en antibioticagebruik in het onderwijs, de hulpverlening en bij de bevolking. Anderzijds voeren we in de Euregio samen de strijd tegen het overgewicht bij kinderen en jongeren.

3.2. Geestelijke Gezondheidszorg.

Geestelijke Gezondheidszorg wordt vaak miskend. Toch zijn geestelijke problematieken een frequent en stijgend verschijnsel in onze maatschappij. Er zijn genoeg berichten te vinden in de media waarin mensen overgaan tot wanhoopsdaden, te kampen hebben met een verslavingsproblematiek... Vandaar dat dit niet genegeerd kán en mág worden. Het provinciebestuur wil zich dan ook optimaal inzetten voor de nieuwe gezondheidsdoelstelling binnen het preventief gezondheidsbeleid van Vlaanderen, namelijk: de preventie van depressies en zelfdoding.

Beeldvorming. Over geestelijke gezondheid bestaan heel wat misvattingen, maar ook onbegrip. Vandaar dat een juiste beeldvorming met betrekking tot dit thema erg belangrijk is. Als provinciebestuur dragen we ons steentje bij door mee te helpen aan de realisatie van een video over geestelijke gezondheidszorg. Deze video kan vervolgens gebruikt worden binnen het onderwijs, voor bezoekers aan de voorzieningen, vrijwilligers, stagiairs, enzovoorts. Vaak hangt er rond geestelijke gezondheidszorg een negatieve sfeer, wat een aantal van de misvattingen voedt. Het is daarom belangrijk dat deze thematiek regelmatig in een positief daglicht wordt geplaatst. Als provinciebestuur vervullen we daarom ook in 2010 de hartenwens van een aantal patiënten waardoor de problematiek een menselijk gezicht krijgt.

Gecoördineerde drugspreventie in Limburg. Het Centra voor Alcohol en andere Drugsproblemen (CAD) start met een gecoördineerd project drugpreventie in Limburg. Het project spitst zich toe op de doelgroep jongeren in drie deeldomeinen: georganiseerde jongeren, maatschappelijk kwetsbare jongeren en het uitgaansleven. Het Limburgs Platform Verslaving (LPV) volgt het project op. Het is de bedoeling tijdens de projectperiode, samen met alle betrokken organisaties en diensten methodieken, deskundigheid en materialen te ontwikkelen, waardoor het project ook na deze fase kan voortgezet en verder ontwikkeld worden.

Jongeren met een langdurige psychiatrische problematiek. Het aantal minderjarigen met een ernstige en vaak ook langdurige psychiatrische problematiek met een risico op chroniciteit neemt toe. Vooral de overgang naar de meerderjarigheid, de grote kloof tussen de kinder- en jeugdhulpverlening en het aanbod voor volwassenen, maakt dat deze jongeren door de mazen van het zorgnet glippen. Voor deze doelgroep is een specifiek, langdurig én laagdrempelig aanbod dan ook noodzakelijk. Daarom zal gedurende twee jaar het project “Instuif” lopen. Centraal staat het samenbrengen, ondersteunen en begeleiden van jongeren met een ernstige psychiatrische problematiek vanuit een groepsaanbod. Vervolgens worden er concrete stappen naar de jongere gezet. Ook wordt aandacht besteed aan het systeem en/of de context van de jongere om de transfer van aangeleerde vaardigheden en coping te ondersteunen. Het project zal starten in Genk. Het tweede jaar zal deze methodiek uitgebreid worden naar andere vestigingsplaatsen.

Registratie psychiatrische thuiszorg. Meten is weten. Pas als er voldoende gegevens en informatie voorhanden zijn, kan er adequaat ingespeeld worden op de noden en de behoeften. Maar onderzoek gaat vaak gepaard met een groot kostenplaatje. Dit kostenplaatje is vaak een hindernis. Ook binnen psychiatrische thuiszorgprojecten kampt men met een tekort aan middelen. Nochtans zou het voor hen een meerwaarde betekenen indien zij via registratiegegevens zicht krijgen op de doelgroep die in Limburg psychiatrische thuiszorg krijgt aangeboden. Het is daarenboven belangrijk dat deze registratie op een uniforme manier gebeurt. Daarom willen we een online registratie-instrument, dat ook in de rest van Vlaanderen wordt gebruikt, aankopen.

Mindspring. Het Provinciaal Integratiecentrum (PRIC) stimuleert met haar interculturaliseringsprojecten een goede werking van diensten en voorzieningen voor iedereen. Input vanuit de sector is voor hen erg belangrijk. Van daaruit is het idee gegroeid om in 2010 een nieuw project op te starten: “Mindspring”. Dit project wil vluchtelingen met psychische problemen de gepaste hulp en ondersteuning bieden. Vanuit de Stuurgroep Vluchtelingen is het signaal gekomen dat er een grote vraag is bij vluchtelingen naar hulp bij psychische moeilijkheden en psychiatrische stoornissen. Vaak is dit te wijten aan trauma's, opgelopen in het land van oorsprong en/of tijdens de vlucht. Maar ook aan de ontheemding en de marginalisatie als gevolg van de situatie waarin de meesten in België verblijven. Dit project zal op touw worden gezet in samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg en het algemeen welzijnswerk.

Aandacht voor welbevinden in het secundair onderwijs. Het project “Welbevinden op School” is voor heel wat Limburgse directies, leerkrachten, CLB-medewerkers, GOK- en

zorgcoördinatoren geen onbekende meer. Ook buiten de provinciegrenzen krijgt het project weerklank. Dit vormingsinitiatief richt zich tot directies en schoolteamdelegaties en heeft als doel hen te motiveren om enthousiast en op een structureel onderbouwde manier te werken aan de leer- en leefkwaliteit binnen hun eigen school. Vanaf het schooljaar 2009-2010 zullen preventiecoaches de secundaire scholen ondersteunen bij het uitbouwen van een geïntegreerd geestelijk gezondheidsbeleid. Per provincie wordt één coach aangeworven. De preventiecoaches moeten alle scholen de mogelijkheid geven om een kwaliteitsvol beleid te voeren inzake geestelijke gezondheid. Het project loopt gedurende drie schooljaren, in nauwe samenwerking met de Centra voor Leerlingenbegeleiding. De preventiecoaches zelf zijn verbonden aan de LOGO's.

Geestelijke gezondheidszorg toegankelijk voor ouderen. Bij het voorbereiden van het Koepelplan Ouderenzorg stelden we vast dat er ook in Limburg drempels zijn tussen de ouderenzorg en geestelijke gezondheidszorg. Dit is te wijten aan het feit dat bepaalde gezondheidsproblemen eigen zijn aan de leeftijd: verwardheid, depressieve of paranoïde klachten, gecompliceerde rouw, aanpassingsproblemen, vereenzaming... Ouderen komen met deze problemen dan ook niet automatisch in de geestelijke gezondheidszorg terecht. De Dienst Ouderen en de Samenwerking van Psychiatrische Initiatieven Limburg (SPIL), het Limburgs overlegplatform van de geestelijke gezondheidszorg, willen beide sectoren dichter naar elkaar brengen via studiedagen en workshops. Daarnaast zal er een extra subsidiëring zijn die aangewend zal worden om de expertise van de hulpverleners in de ouderenzorg met betrekking tot de geestelijke gezondheidszorg te doen stijgen.

3.3. Kankerzorg.

Vandaag worden steeds meer mensen geconfronteerd met kanker. Ofwel hebben ze zelf kanker, ofwel kennen ze iemand in hun nabije omgeving met kanker. Kanker is dé ziekte van deze tijd. Mensen die deze diagnose gesteld krijgen zien de doemscenario's vaak voor zich oprijzen. De manier waarop patiënten emotioneel omgaan met deze problematiek, vaak ook naar hun omgeving, kan gespecialiseerde ondersteuning vergen. Gepaste begeleiding en ondersteuning zijn een must.

Coördinator kankerzorg. De diagnose "kanker" is voor iedereen een zware klap en vaak moeilijk te plaatsen. Alle hulp die het eenvoudiger maakt om met kanker verder te leven is welkom. Op dit moment ontbreekt in Limburg een inventarisatie van bijvoorbeeld

informatie met antwoorden op talloze vragen. Of een inventaris van hulpmiddelen en diensten, zelfhulpgroepen, enzovoorts. Daarom zal een coördinator kankerzorg worden aangesteld met als opdracht het aanbod rond kankerzorg voor alle Limburgers duidelijk in kaart te brengen. De Limburgse Kankerkoepel zal fungeren als overlegplatform voor alle relevante partners.

Psychosociaal centrum kanker. Een psychosociaal centrum voor kankerpatiënten dat gespecialiseerde ondersteuning biedt op psychisch, sociaal of existentieel gebied zit nog niet in ons huidige aanbod. Onderzoek uit Nederland bevestigt dat er behoefte is aan dit extra aanbod. Want niet iedereen kan terugvallen op een partner, familie, vrienden of lotgenoten. Anders dan het Inloophuis, dat een lage drempel heeft, werkt het psychosociaal centrum als tweedelijndienst, na doorverwijzing door huisarts of behandelend specialist. De voorbereidingen zijn ondertussen gestart. De coördinator begeleidt de uitbouw, bundelt alle mogelijke inbreng, en zal zorgen voor de bekendmaking van het initiatief. De opgedane ervaringen worden nadien via vorming overgedragen naar de eerstelijnszorg.

4. Zorg en wonen.

4.1. Personen met een Handicap.

Zorgregie en meerjarenplanning. In 2010 wordt het proces van zorgvraagregistratie, zorgafstemming, zorgbemiddeling en zorgplanning efficiënt begeleid door het Coördinatiepunt Handicap en wordt de werking van het Regionaal Overlegnetwerk Gehandicaptenzorg (ROG) verder ondersteund en gestimuleerd. Via het Besluit Zorgregie wordt het bestaande aanbod afgestemd op de vraag en wordt een gefundeerde planning van het nieuwe aanbod uitgewerkt. Het ROG brengt advies uit inzake zorgplanning, wat één van onze kerntaken is. In het regeer-akkoord van de Vlaamse Regering is opgenomen dat een meerjarenplan wordt opgemaakt, gekoppeld aan een meerjarenbegroting. Het ROG wil werk maken van een eigen meerjarenplanning voor Limburg, rekening houdend met de planning van de Vlaamse overheid. Tot nu toe werden de middelen in het kader van het uitbreidings-beleid versnipperd ingezet. De grootste uitdaging voor het ROG zal zijn om in deze meerjarenplanning de nodige prioriteiten voor onze provincie vast te leggen.

Kennismakingsdag Autisme. “Autismespectrum” of “autistisch spectrum” is een term die wordt gebruikt voor een continuüm van autistische stoornissen en daaraan verwante aandoeningen, waarbij de symptomen als glijdende schaal kunnen worden beschreven. In 2010 zullen we op deze complexe handicap, die ook in vele hulpverleningsmilieus aandacht wint, inzoomen. Op een concrete en praktische manier sensibiliseren we professionelen, ervaringsdeskundigen, ouders en geïnteresseerden. Deze dag is gepland op 21 april en wordt samen met de sector en het Steunpunt Expertise Netwerken (SEN) uitgewerkt. Alle organisaties en diensten die werken rond autisme in Limburg krijgen de kans zichzelf voor te stellen. Een (academisch) vervolg in de vorm van een Europees congres is gepland voor 2011.

Andere acties. In het voorjaar van 2010 organiseren we een studiedag “Zorgvernieuwing” om alle nieuwe beleidstendensen (vergrijzing in de zorg, persoonsgebonden budget, Thomashuizen en andere privaatiniciatieven, zorggradatie...) voor de sector op een rijtje te zetten. We geven een stand van zaken over nieuwe evoluties en uitdagingen op Vlaams niveau en nemen een kijkje bij onze noorderburen. Welke consequenties hebben deze vernieuwingen voor het zorgaanbod in Limburg en voor de personen met een handicap? Welke rol kan het ROG hierin spelen? Op vraag van de gemeentelijke adviesraden organiseren we een forum, een netwerkmoment met ruimte voor ervaringsuitwisseling en beleidsvragen of -aanbevelingen waar goede lokale initiatieven in de kijker geplaatst worden.

4.2. Ouderen.

Meer instroom van jongeren in een zorgberoep via de imagocampagne ouderenzorg. De huidige provinciale ondersteuningsmaatregelen voor het realiseren van 1 900 extra rusthuisbedden werpen hun vruchten af. Buiten de extra bedden die in Limburg reeds sinds de start van de Limburgovereenkomst zijn gerealiseerd, stellen we vast dat tot september 2009 bij Limburg Sterk Merk (LSM) nog voor 1 068 extra bedden een financieringstoelage is aangevraagd. Deze stijging van het aantal rusthuisbedden brengt tevens een sterke vraag naar professionelen in de ouderenzorg met zich mee. In 2008 ging de provincie van start met een grote imagocampagne die het zorgberoep in de ouderenzorg een positiever imago moet geven. In 2009 werd deze campagne, die kadert binnen de Limburgovereenkomst, voortgezet. Een imagowijziging vraagt tijd en we krijgen steeds meer signalen dat de tekorten zich vooral situeren bij verpleegkundigen. Daarom willen we ons in 2010 met de imagocampagne focussen op het verpleegkundig beroep, om nieuwe instroom in het beroep te realiseren en om uitstroom te voorkomen.

Naar een Limburgs kenniscentrum ouderenzorg. In Limburg is heel wat te doen omtrent ouderenzorg. Probleem is de versnippering, waardoor een overzicht quasi onmogelijk is. Vaak weet men niet wat er allemaal voorhanden is. Vandaar dat we binnen Limburg een expertisecentrum ouderenzorg willen opzetten, waar alle huidige knowhow gebundeld zal worden. Alle relevante platforms en partners binnen onze provincie zullen hun steentje hiertoe bijdragen.

4.3. Wonen.

In ons woonbeleid komt de link tussen “wonen” en “zorg” steeds nadrukkelijker aan bod. Gelet op de versnelde toename van de vergrijzing, de goede uitbouw van de thuiszorg in Limburg, de beperkte initiatieven aan alternatieve woonvormen met zorg voor ouderen en personen met een nood aan woonbegeleiding, en de onaangepastheid van de bestaande woning, promoot de provincie onder andere het uitvoeren van aanpassingswerken aan de eigen woning om langer zelfstandig te blijven wonen. Er zijn de premies voor verbouwingswerken voor 60-plussers en personen met een handicap, er is een financiële tussenkomst in een deskundig advies van het Toegankelijkheidsbureau en er worden sensibiliseringsacties gevoerd voor nieuwbouwers en (ver)bouwers.

De sociale verhuurkantoren kunnen daarenboven woningen aangeboden aan een betaalbare prijs. In Limburg is een bijna gebiedsdekkend netwerk van sociaal verhuurkantoren uitgebouwd.

Aandachtspunten binnen het lokaal sociaal woonbeleid. De voorbije jaren is in onze provincie heel wat expertise rond een lokaal sociaal woonbeleid opgebouwd, van daaruit biedt de provincie begeleiding aan de besturen bij het uitwerken van een lokaal woon- en zorgbeleid voor ouderen. Aandachtspunten zijn:

- Het evalueren van het bestaande woningaanbod voor ouderen en zorgbehoevenden en de inplanting hiervan op lokaal niveau;
- Het afbakenen van zones waar woon- en zorgvoorzieningen voor ouderen strategisch het best worden ingeplant en de koppeling met het ruimtelijk structuurplanningsproces;
- Het afstemmen van de programmatie van woningen, sociale huisvesting en zorgvoorzieningen, rekening houdend met specifieke ruimtebehoefte (aansturen van onderlinge beleidsafstemming vergt een doorgedreven samenwerking tussen alle betrokken diensten!);
- Het opnemen van het thema “wonen voor ouderen” in lokale beleidsvisies en acties;
- Het voorzien van één gemeenschappelijk loket waar ouderen met vragen rond wonen terecht kunnen (aansturen van afstemming tussen OCMW's, gemeenten, regionale en lokale dienstencentra);
- Sensibilisering omtrent meegroeiwonen;
- Een nieuw subsidiekader om initiatiefnemers te stimuleren nieuwe woonvormen te bouwen die inspelen op nieuwe tendensen omtrent woonvormen voor ouderen en zorgbehoevenden.

5. Diversiteit en gelijke kansen.

De samenleving is vandaag is op z'n minst erg divers: jongeren versus ouderen, allochtonen versus autochtonen, hetero's versus holebi's, kansarmen, enzovoorts. Het is een bonte mengelmoes van allerlei doelgroepen, ieder met z'n specifieke behoeften en noden. Het is belangrijk om elke doelgroep de aandacht te geven die ze verdienen en iedereen op een gelijkwaardige manier te behandelen en tegemoet te komen. Elke Limburger verdient tenslotte een gelijkwaardige kans op een menswaardig leven.

5.1. Integratie.

Een genuanceerd beeld. Hoe is het gesteld met de integratie in Limburg? Op basis van enkele cijfers kunnen we zonder twijfel spreken van een positieve tendens. Sinds 2006 heeft elke mijngemeente minstens één schepen van allochtone herkomst. Het aantal allochtone politieagenten (inclusief hulpagenten) steeg van 40 in 2002 naar 70 in 2008. Ook het aantal allochtone studenten in het hoger onderwijs stijgt. Aan de Universiteit Hasselt bijvoorbeeld steeg het aantal allochtone studenten van 52 in 1998 naar 95 in 2007. Toch is er een schaduwzijde merkbaar: terwijl de slaagkansen in het eerste jaar voor autochtonen op 50 % liggen, bedraagt dit voor de allochtonen slechts 22 %. Deze tendens zet zich verder op de arbeidsmarkt: het aantal werkzoekenden bij autochtonen was in juli 2009 met 18 % gestegen tegenover juli 2008. Voor personen van Italiaanse herkomst was dit 36 %, voor personen van Turkse herkomst 40 % en voor personen van Marokkaanse herkomst 44 %. Samen levert dit anno 2009 een genuanceerd beeld op: het gaat vooruit, maar niet snel genoeg waardoor het soms lijkt dat de klok wordt teruggedraaid. Het provinciebestuur blijft geloven in een divers en kleurrijk Limburg. Dat willen we ook uitdragen en bij de mensen brengen. Niet op een naïeve manier door blind te vertrouwen op de multiculturele samenleving, wel op een doordachte en duurzame

wijze. De nadruk wordt gelegd op sociale cohesie, de samenhang tussen de mensen en tussen de verschillende bevolkingsgroepen.

Subsidies voor wat ons bindt. Via het subsidiereglement binnen het Provinciaal Integratiecentrum (PRIC) is vastgesteld dat vooral eenmalige activiteiten gestimuleerd worden die verschillen in de kijker plaatsen. Die verschillen worden dan natuurlijk wel genuanceerd en positief benaderd, maar wetenschappelijk onderzoek en nieuwe expertise leren dat het nastreven van een gemeenschappelijk doel of belang een beter uitgangspunt is. Allochtonen en autochtonen doen immers vaak dezelfde dingen. Ze doen ze alleen te weinig samen. Verder zouden er meer duurzame en intense contacten moeten zijn tussen de deelnemers. Pas dan wordt de interculturele kloof effectief overbrugd. In 2010 wordt een nieuw subsidiereglement gemaakt waardoor meer kan worden ingezet op projecten met een langdurige samenwerking, tussen gelijkwaardige partners, zonder de verschillen in herkomst en cultuur te benadrukken, en met een duidelijk doelstelling.

Taal in de samenleving. Hét communicatiemiddel bij uitstek is ons vermogen tot spreken, onze taal. Elkaar begrijpen is essentieel om volwaardig deel te nemen aan alle facetten van het maatschappelijk leven. In een multiculturele samenleving als de onze is dit niet vanzelfsprekend. Vandaar dat we een project in het leven gaan roepen rond taal. Doel van dit project is laagdrempelige gespreksgroepen opzetten met Nederlandstaligen en anderstaligen. Op die manier krijgen deelnemers de kans elkaar informeel te ontmoeten om zo hun isolement te doorbreken en om, voor de anderstaligen, hun taalvaardigheid Nederlands te verhogen. Ze compenseren een tekort aan contacten met Nederlandstaligen in het dagelijkse leven en/of heffen de spreekangst op die verhindert dat men dergelijke contacten aangrijpt om de taalvaardigheid te verhogen. Gespreksgroepen bouwen verder op wat in de taalles geleerd wordt en vormen een brug tussen die taalles en de samenleving. Het project bouwt verder op dezelfde succesfactoren als het nieuwe subsidiereglement.

En meer... Het PRIC is met thema's als "meertaligheid" en "ouderbetrokkenheid" een actieve partner in de Provinciale Kansenbank Onderwijs. Zo organiseren we in maart 2010 de tentoonstelling "Talen, mijn gedacht" in de Provinciale Bibliotheek Limburg om te sensibiliseren rond meertaligheid.

Verder zet het PRIC, als eerste integratiecentrum in Vlaanderen, een samenwerking op met de ouderkoepels van de verschillende onderwijsnetten. Ouders van minderheden worden geïnformeerd over het nieuwe onderwijsdecreet: kinderen die zich inschrijven voor het eerste leerjaar moeten naar een Nederlandstalige kleuterklas

geweest zijn. Bovendien moeten alle ouders zich engageren voor een zekere betrokkenheid met de school en een positieve attitude ten aanzien van het Nederlands.

Het tweede project draagt als werktitel “Hulpverlening op maat van alle culturen”. Dit project bouwt verder op onze huidige samenwerking met de centra voor Algemeen Welzijnswerk rond intrafamiliaal geweld, maar breidt die uit tot andere vormen van hulpverlening en andere hulpverleningsinstanties. Bovendien wordt deze werking beter onderbouwd, beter gedocumenteerd en beter gecommuniceerd. Tot slot is het PRIC op zoek naar alternatieven om aan scholen, ouders en lokale partners concreet en zichtbaar te maken wat zij aanbieden in verband met expertise, ondersteuning en materialen (met name inzake meertaligheid, ouderbetrokkenheid en doorstroming).

5.2. Gender.

Het is een algemeen verschijnsel om aan vrouwen de zachtere “roze” kenmerken toe te dichten en aan mannen de meer stoerdere “blauwe” kenmerken. Zo wordt een job in de verpleging als iets typisch vrouwelijk gezien en spelen enkel meisjes bijvoorbeeld met poppen. Mannen daarentegen zien we eerder in de rol van brandweerman. Jongetjes zouden dan weer echte ravotters zijn. Toch gaat dit niet altijd op, ook al heeft de hedendaagse samenleving vaak een beeld over mannelijk en vrouwelijk zijn. Het begrip “gender” is een verzamelnaam van sociale en culturele kenmerken van een man en een vrouw. Dit in tegenstelling tot de biologische eigenschappen. Het is belangrijk om een gedegen genderbeleid te voeren om ongelijke behandeling van mannen en vrouwen te vermijden. Er zal in 2010, samen met de Studiecel, onderzocht worden op welke manier we het genderbegrip gaan implementeren in de reeds bestaande alsook toekomstige cijferkorven.

Belang van een genderbeleid. Welk beeld heeft de hedendaagse samenleving over mannelijk en vrouwelijk zijn? Hoe denken we dat mannen en vrouwen zijn of zouden moeten zijn? Welke taken, functies, rollen, capaciteiten en eigenschappen schrijven we toe aan mannen en welke aan vrouwen? De verwachtingen die we hebben van mannen en vrouwen en de waardering die we hen geven liggen aan de basis van enkele maatschappelijke verschillen, zoals de loonkloof, het glazen plafond, de discriminatie van holebi's en transgenders. Een genderbeleid is gericht op structurele veranderingen in het denken over mannen en vrouwen, met de bedoeling te komen tot een samenleving waarin mannen en vrouwen gelijkwaardig behandeld worden en dus gelijke kansen krijgen.

Het provinciaal genderbeleid is opgebouwd rond vier thema's: gender en arbeid,

gender en politiek/besluitvorming, intrafamiliaal geweld en seksuele identiteit (holebi's en transgenders). Voorts zal er in 2010 bekeken worden op welke manier we "gender" kunnen implementeren binnen alle beleidsdomeinen.

Deskundigheidsopbouw inzake gender bij de professionele hulpverlening. Ook holebi's maken gebruik van professionele hulpverlening. Soms ligt hun seksuele geaardheid aan de basis van hun hulpvraag, soms ook niet. In de brochure "Oog voor seksuele identiteitsgids voor hulpverleners" van Cavaria (voorheen: de Holebifederatie) wordt de behoefte van holebicliënten aan een specifieke aanpak beschreven. In samenwerking met Cavaria wordt een vorming over de brochure en seksuele identiteit aangeboden aan hulpverleners.

Initiatieven en acties.

De Dienst Gelijke Kansen zal het komende jaar verschillende acties op touw zetten om het gelijke kansenbeleid extra in de verf te zetten. Begin volgend jaar wordt een tweede editie van de "Grootouderacademie" georganiseerd, in samenwerking met andere provinciale diensten. Deze editie zal gaan over de opvoeding van jongens en meisjes, holebi's en transgenders en de invloed van echtscheidingen op kinderen. Op 7 maart 2010 zal "Evanement" georganiseerd worden in het cultuurcentrum in Hasselt. Evanement is hét provinciaal evenement naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag. Het belooft een boeiende dag te worden met workshops, voorstellingen, standjes, kinderanimatie... Voor klein en groot, jong en oud, voor vrouwen en mannen. Niemand minder dan Axelle Red zal deze editie afsluiten met een spetterend optreden.

5.3. Ouderen.

Actief participeren in de samenleving geeft zin aan het leven. Voor ouderen geldt dit des te meer. Ouderen die erin slagen hun sociaal netwerk in stand te houden voelen zich niet alleen zekerder en gelukkiger in het leven, ze slagen er tegelijk in om langer zelfstandig te blijven. De lokale seniorenadviesraden en de provinciale Ouderenraad zijn vanuit hun vertegenwoordigingsrol goed geplaatste partners om de plaats van ouderen in de maatschappij te waarborgen bij de opmaak van beleidsplannen. Om de adviesraden bij te staan in hun opdracht werd in 2009 de vormingsmap "De seniorenraad als schakel in het (lokaal) ouderenbeleid" ontwikkeld. Deze vormingsmap is een praktische handleiding voor het goed functioneren als (lokale) seniorenadviesraad. De Dienst Ouderen biedt ook twee workshops aan waarin "vertegenwoordiging van de achterban" en "open communiceren met de achterban" centraal staat.

5.4. Personen met een handicap.

Vanuit het provinciebestuur willen we het Limburgse beleid voor personen met een handicap maximaal uitzetten door inbreng vanuit de Limburgse Gehandicaptenadviesraad (LIGA). Voor 2010 resulteert dit in een aantal nieuwe initiatieven:

- De LIGA koos voor 2010 "Arbeid en Handicap" als jaarthema en samen met de Dienst Handicap zullen zij hieromtrent een studiedag voorbereiden die zal plaatsvinden in het najaar;
- Samen met de LIGA worden een aantal sensibiliserende acties opgezet rond de Belgische ratificatie van het VN-verdrag voor personen met een handicap;
- Op vraag van de LIGA bereiden we een studiedag voor om een stand van zaken te geven. In nauwe samenwerking met de Cel Mobiliteit en de LIGA wordt gewerkt aan een brochure over specifieke en reguliere vervoerssystemen voor personen met een handicap binnen Limburg;
- Na een succesvolle editie van "De Dag van de Gehandicaptenadviesraden" en op hun vraag zal dit opnieuw in 2010 georganiseerd worden. Deze dag is een informeel ontmoetingsmoment waar de raden aan ervaringsuitwisseling kunnen doen;
- Na de succesvolle initiatieven "Ontmoeting in het donker" en "Blindelings" in 2008 en 2009, plannen we in 2010 een extra activiteit voor doven en slechtzienden;
- In afwachting van een nieuw gezamenlijk Euregioonaal project met de partners van Euregio For All, werken we mee aan de promotie van Eurocard/Eurowelcome;
- Voor de promotie van de provinciale Begeleiderspas helpen we de provinciale diensten Sport, Jeugd en Cultuur om de uitbreiding van het aanbod bij personen met een handicap bekend te maken;
- Tot slot zullen er, samen met vzw Aditi, de verenigingen voor personen met een handicap en SENSOA, in mei twee studiedagen georganiseerd worden over het thema "Handicap en seksualiteit". Deze studiedagen zullen voorts gekoppeld worden aan een tentoonstelling. Eén dag is bedoeld voor mensen met een fysieke of sensorische handicap (NAH), de andere dag richt zich naar mensen met een verstandelijke handicap of autisme en hun netwerk.

5.5. Toegankelijkheid.

Onze leefomgeving moet bereikbaar, betreedbaar en bruikbaar zijn voor iedereen, zonder hulp en op gelijkwaardige wijze. Eigenlijk zou onze samenleving ongedwongen, solidair en vanzelfsprekend moeten kunnen functioneren. Voor personen met een beper-

king of mensen uit maatschappelijk kwetsbare groepen is toegankelijkheid dé basisvoorwaarde om zo goed mogelijk te kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Het is een misvatting te denken dat toegankelijkheid enkel opgaat voor mensen met een beperking. Het is een begrip dat geldt en gerespecteerd moet worden voor elke Limburger. Het provinciebestuur werkt daarom intensief aan een beleid met respect voor toegankelijkheid.

Screeningen nieuwe databank TOEVLA. Mensen met een beperking moeten zelf kunnen inschatten welke problemen ze kunnen ondervinden als ze op verplaatsing gaan en op basis daarvan de juiste keuzes kunnen maken. Een gebruiksvriendelijke en actuele databank is onontbeerlijk. Na de optimalisatie van de databank Toegankelijk Vlaanderen (TOEVLA), investeert de provincie opnieuw in toegankelijkheid via de screening van Limburgse publieke gebouwen. De bekomen informatie wordt niet alleen via de databank, maar ook in een concreet rapport ter beschikking gesteld van eigenaars en locatieverantwoordelijken. Het rapport kan mogelijke richtingen aangeven bij aanpassingswerken. In eerste instantie komen publiek toegankelijke gebouwen aan bod: gemeentehuizen, OCMW's, cultuurcentra... Jaarlijks volgt nadien telkens een screening sector per sector. De resultaten van deze oefening zullen ruim bekend worden gemaakt om een sensibiliserend effect te bereiken.

Sensibiliseringsproject horeca en winkels. Bij de bespreking van de beleidsverklaring in 2009 in de provincieraad en de overlegplatformen werd de nood aangekaart om te werken rond een gezamenlijke sensibilisatiecampagne omtrent de toegankelijkheid van horecazaken en winkels. Hieraan zal het Provinciaal Steunpunt Toegankelijkheid (PST) gevolg geven, samen met de lokale adviesraden.

Eigen provinciaal bestuur en lokale besturen. Ook ons eigen provinciepersoneel heeft nood aan een vormingsaanbod rond de nieuwe wetgeving inzake toegankelijkheid in het algemeen en de toegankelijkheid van evenementen en studiedagen. Het toegankelijk maken van alle provinciale evenementen, over alle directies heen, is een belangrijk aandachtspunt in 2010. Zo kunnen we de voorbeeldfunctie van het provinciebestuur verder uitbouwen.

6. Solidariteit.

In een maatschappij waarin individualisme hoogtij viert is het belangrijk aandacht te schenken aan solidariteit. We willen geen muren optrekken tussen mensen. Wedijver en egoïsme mogen niet de bovenhand voeren. Een solidair Limburg: daar gaan we voor!

6.1. Vrijwilligers.

Vrijwilligers zijn dé doelgroep bij uitstek die het begrip “solidariteit” het best belichaamt. Ze zijn als het ware de hoekstenen van onze maatschappij. Dankzij hun dagdagelijkse, onbaatzuchtige inzet op alle domeinen van het maatschappelijk leven worden er vele dingen gerealiseerd. Gaande van het bijdragen aan de sociale cohesie door het organiseren van dorpsfeesten tot mantelzorg. Het terrein van de vrijwilliger is zeer groot. Ondersteuning en zorg dragen voor hen is dan ook essentieel.

Ouderen in Limburg mobiliseren voor vrijwilligerswerk. De tussentijdse resultaten van het “Lokaal Behoeftonderzoek Senioren” tonen aan dat in Limburg 19 % van de Limburgse ouderen vrijwilligerswerk doet. Maar het rekruteringspotentieel ligt hoger! In Limburg geeft 20 % van de bevroegden aan in de toekomst vrijwilligerswerk te willen doen. Op advies van de provinciale Ouderenraad ontwikkelen we een meerjarenactieplan met een wervingscampagne en de vorming van verenigingen en organisaties om zelf een actief waarderings- en wervingsbeleid te voeren. Het aantal oudere vrijwilligers neemt niet in gelijke mate toe als het totale aantal ouderen. De pensionering zou nochtans een sleutelmoment kunnen zijn. De kennis en kunde van de senior moeten we combineren met de vele kansen binnen het vrijwilligerswerk.

Informer en stimuleren. Opdat nog meer mensen actief worden als vrijwilliger, is een ontsluiting van alle beschikbare info van vitaal belang. Dit doen we via de vacaturebank en het verspreiden van vacaturelijsten.

We zetten nog sterker in op de promotie van het vrijwilligerswerk in zorgsectoren, onder meer door de promotiecampagne “Vrijwilligers in de Zorg”. Als provinciebestuur is het onze taak om vrijwilligers blijvend te motiveren, maar ook te danken voor de door hun geleverde inspanningen. In 2010 besteden we hieraan de nodige aandacht.

Ondersteunen.

Organisaties die met vrijwilligers werken, leren we om zelf de knelpunten in hun sector op te lossen door middel van vorming en informatie. Dit pakken we aan door voordrachten te geven, informatie en advies te verlenen, publicaties en promotiecampagnes.

We helpen de lokale besturen in hun ondersteunende rol door vorming en informatie. Een vorming voor lokale overheidsdiensten die met vrijwilligers werken wordt aangeboden. De vrijwilligersverzekering kent een blijvend succes en zal dan ook worden verder gezet in 2010.

6.2. Internationale solidariteit.

In tijden van crisis is het belangrijk om solidair te zijn met elkaar. Want samen staan we sterk! Het is bovendien nodig deze filosofie uit te dragen tot ver buiten onze provincie- en landsgrenzen en mensen die hierin een actieve rol spelen te ondersteunen. Dit creëert niet alleen kansen voor Limburgers, maar geeft ook kansen aan de minderbedeelden in de derde wereldlanden. Bovendien maken we op die manier van de wereld één groot dorp.

Een kwalitatieve invulling van de 0,7 %. Limburg blijft zijn verantwoordelijkheid nemen om een aantal fundamentele democratische waarden te verdedigen: verdraagzaamheid, openheid, solidariteit, rechtvaardigheid. We zitten nu in het derde jaar van het groeipad naar de 0,7 % van haar begroting besteed aan de herverdeling van de rijkdom. Het budget voor projecten ontwikkelingssamenwerking bedroeg in 2009, 554 400 euro en is in 2010 in het kader van het groeipad opgetrokken naar 586 300 euro. We houden ons aan de eerder gemaakte afspraken en zoeken verder naar een goede en evenwichtige inhoudelijke invulling ervan.

De 4de pijler. De “4de pijler” is een verzamelnaam voor informele en spontane initiatieven die ontstaan met een zeer concreet doel, voor/over een korte of lange periode. Het

gaat om gedreven mensen die doelgericht concrete zaken willen aanpakken. In 2010 onderzoeken we in welke mate de gemeenten vragende partij zijn om samen te werken met de vierde pijler. We nemen onze pioniersrol verder op maar we zullen zeker onze inspanningen afstemmen op andere initiatieven zoals deze van het 4de pijlersteunpunt.

FairTrade. In 2010 ondersteunen we de Limburgse gemeenten in hun mogelijkheden om fairtrade ook echt mogelijk te maken in de gemeente. Daarbij trachten we de eigenheid van de gemeentelijke werkingen te respecteren en oplossingen op maat aan te bieden. Een goed uitgebalanceerd aanbod kan enkel gebeuren in goede samenwerking en verstandhouding met de verschillende actoren zoals Oxfam Wereldwinkels, Fair Trade Original, lokale initiatieven, de lokale middenstand... Ook hier geldt het principe van "complementariteit". In 2010 wordt onderzocht hoe we ons eigen bestuur nog fairtrade-vriendelijker kunnen maken.

Educatieve initiatieven. Er moet nog meer nadruk gelegd worden op het educatief werken in Limburg. Eén basisregel is en blijft dat we complementair werken. Het zomerprogramma van het Wereldplein is goed en laagdrempelig. De labofunctie van het Wereldplein moet meer tot uiting komen. In 2010 werken we verder aan Ten Onderwijs!, de interactieve tentoonstelling met de bijhorende workshops. De organisatie van het Wereldfilmforum voor scholen van het BSO, TSO en Buso is het beste voorbeeld van de complementaire objectieven van het educatiebeleid.

Situatieschets armoede Limburg.

"Hoeveel armen zijn er in Limburg?"

"Neemt het aantal armen toe?"

"Is er nog armoede?"

"Is er sprake van een tweedeling in de samenleving?"

Eenvoudige vragen die moeilijk te beantwoorden zijn. Want wanneer spreken we over armoede? Waar leg je de norm? Wat is armoede eigenlijk?

Armoede heeft te maken met "te weinig", een tekort.... De meeste mensen zijn het erover eens dat armoede niet zou mogen bestaan. Maar als gevraagd wordt om precies te beschrijven waarom de ene persoon wel en de andere niet arm kan worden genoemd, wordt de discussie moeilijk. De ene komt aandragen met begrippen als "eigen schuld" en "individuele verantwoordelijkheid", de ander heeft het over "achterstelling" en "uitsluiting". Waar men aanvankelijk dacht het eens te zijn, is nu de begripsverwarring compleet. Dat heeft alles te maken met het feit dat wie over armoede praat, dit altijd doet vanuit een visie op de mens en de samenleving.

In elk geval is in dit debat de stem van de armen zelf belangrijk. Arme gezinnen hebben te weinig geld om onmisbare diensten en goederen te kopen. Maar arme mensen voelen zich ook vaak uitgesloten. Ze krijgen te maken met maatschappelijke voorzieningen die hen niet die voordelen opleveren die ze aan modale burgers geven (onderwijs, arbeidsvoorziening, gezondheidszorg...). Ze hebben het gevoel dat ze er niet bij mogen horen, dat ze onvoldoende worden gerespecteerd en dat er weinig rekening met hen wordt gehouden.

Als we op zoek gaan naar cijfers over armoede doen we dat vanuit een structurele visie. Armoede bestaat omdat onze samenleving door de manier waarop haar voorzieningen en instituties werken, mensen uitsluit. We spreken van armoede als mensen op bijna alle domeinen van het maatschappelijk leven uitgesloten worden. Armoede is niet

alleen een structureel en multidimensioneel probleem, armoede grijpt ook diep in op de persoonlijkheid van mensen.

De structurele dimensie van armoede, neemt niets weg van het feit dat mensen een eigen verantwoordelijkheid hebben om hun leven uit te bouwen. We willen die verantwoordelijkheid niet ontkennen. Maar wie zegt “eigen” verantwoordelijkheid, moet ook praten over de middelen die mensen nodig hebben om die mogelijkheden reëel te maken. Zorgen dat niemand uitgesloten wordt om van zijn mogelijkheden optimaal gebruik te maken, overstijgt de individuele inspanning en is een maatschappelijke opdracht.

De essentie van armoede is juist dat men geen vat meer heeft op de eigen situatie. Armoede is dus meer dan het niet kunnen voldoen aan de puur materiële basisbehoeften. Het logisch gevolg daarvan is dat armoede alleen kan bestreden worden als de kracht van wie uitgesloten wordt, wordt ondersteund en gebruikt, als hun capaciteit wordt gezien en gewaardeerd en armen ondersteund worden om hun eigen keuzes te maken en te realiseren.

Het is onze taak als provincie om lokale besturen te ondersteunen bij het vormgeven van hun lokaal sociaal beleid. Daarom presenteren wij gegevens op gemeentelijk niveau. Dat houdt meteen een grote beperking in. Want niet alle aspecten die belangrijk zijn in het denken rond armoede, zijn tot het lokale niveau terug te voeren. Heel wat aspecten vragen minstens gewestelijk en federaal, maar ook internationaal beleid. Voor dat bredere beeld verwijzen we graag naar de interfederale armoedebaarometer en naar de site van diverse wetenschappelijke onderzoeksinstellingen. De Studiecel ontwikkelde een cijferkorf bestaansonzekerheid. We nemen in die cijferkorf enkel gegevens op die op gemeentelijk niveau onbeschikbaar zijn en die de mechanismen die achter armoede schuilgaan helpen blootleggen. In het huidige sociaal wetenschappelijk discours over armoede bestaat er unanimiteit over de relativiteit van het armoedebegrip. De grens om iemand arm te noemen, is afhankelijk van de levensstandaard die in een samenleving als normaal wordt gezien. Wie niet op een modale manier kan deelnemen aan het maatschappelijke leven, is arm. Er is veel discussie mogelijk over wat die norm dan precies is, maar alleszins is het principe aanvaard dat “wat minimaal nodig is om aan de Vlaamse samenleving te participeren” meer is dan louter eten en verder gaat dan alleen materiële zaken. Deelnemen aan de samenleving betekent de mogelijkheden hebben om, al dan niet met ondersteuning, te worden wie men wil zijn. Het gaat over vormen van hebben, van zijn, van kennen en kunnen en van betekenis hebben en geven.

De manier van gegevensverzameling weerspiegelt de manier waarop beleid wordt gevoerd, namelijk opgedeeld in afzonderlijke vakjes. Armoede bestrijden vraagt echter een horizontale aanpak: samenhangende maatregelen binnen en over alle sectoren en domeinen heen.

De cijferkorf “bestaansonzeker” bevat kwantitatieve gegevens die toelaten een raming te maken van het aantal bestaansonzeker in Limburg en haar 44 gemeenten. Ik bespreek hieronder enkele gegevens uit die cijferkorf. De indicatoren in deze cijferkorf zijn specifiek toegesneden op het detecteren van armoede op gemeentelijk niveau. Wie op zoek is naar cijfers over maatschappelijke uitsluiting, kan daarvoor terecht in de welzijnsmonitor en de andere cijferkorven (onderwijs, huisvesting, arbeidsmarkt...).

Met de stelling dat de definitie van armoede in een bepaalde samenleving moet worden afgemeten aan de algemene levensstandaard in die samenleving, is nog geen oplossing gegeven aan de vraag: Waar ligt de grens vanaf wanneer we van armoede spreken? Dat is een ethische en morele vraag. Het is een vraag naar hoeveel ongelijkheid een samenleving toelaatbaar acht. De vraag naar de armoedegrens hangt af van de vraag wat het minimale niveau is dat een samenleving aan zijn leden moet garanderen. Je kunt dat minimale niveau laag invullen (de wettelijke armoedegrens) of je kunt de lat hoger leggen (de Europese armoedegrens; de budgetstandaard).

15 131 Limburgers met “te weinig om te leven, te veel om te sterven”.

De wettelijke armoedegrens (=leefloon) is er niet gekomen op basis van een ernstig onderzoek naar wat iemand nodig heeft om in zijn basisbehoeften te voldoen. Die armoedegrens is het resultaat van politieke onderhandelingen. Het is een bedrag waarover op een bepaald moment een politiek compromis is bereikt. Daarin spelen vele visies, overwegingen en belangen een rol.

Voor een persoon die samenwoont met één of meerdere personen bedraagt het leefloon 475 euro per maand. Een alleenstaande ontvangt 712 euro per maand. Een persoon met gezinslast moet het rooien met 948 euro per maand. Er komen nog wel wat euro's bij per kind, maar het zal je duidelijk zijn dat je met deze bedragen in deze tijd weinig meer kan doen dan de materiële basisbehoeften vervullen. En zelfs daarvoor volstaat het niet.

De inkomensgarantie voor ouderen, het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, de inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap en de tegemoetkoming hulp aan bejaarden, zijn bijstandsuitkeringen. Ze schommelen allemaal rond het bedrag van het leefloon. Bijstandsuitkeringen vullen het inkomen aan tot aan de wettelijke armoedegrens. Indien inkomsten uit loon, werkloosheidsvergoeding, pensioen, ziekte- of invaliditeitsuitkering... lager liggen dan dit leefloonbedrag, heeft men ook recht op een aanvulling tot aan het bedrag van het leefloon.

OCMW's en gemeenten spelen een rol in het toekennen van deze uitkeringen aan rechthebbenden. Ze onderzoeken of de aanvrager aan alle voorwaarden voldoet. De middelen voor het betalen van deze bijstandsuitkeringen worden rechtstreeks uitbetaald door de federale overheid of worden, in het geval van het leefloon, voorgeschoten

door het plaatselijk OCMW dat de bedragen dan voor de helft (of in specifieke gevallen voor 100 %) kan terugvorderen.

De ondraaglijke lichtheid van deze wettelijke armoedegrens is al dikwijls aangeklaagd, niet in het minst door OCMW's zelf, de verenigingen waar armen het woord nemen en het welzijnsveld. Die bedragen, vooral wanneer men daar gedurende een langere periode moet mee rondkomen, laten niet toe om in de basisbehoeften te voorzien.

OCMW's kunnen beslissen aanvullende steun te geven (bovenop het leefloon) als ze van oordeel zijn dat het inkomen mensen niet toelaat in hun basisbehoeften te voorzien. Zo is de OCMW-tussenkost in de huur van 2003 tot 2008 met maar liefst 40 % gestegen. Die aanvullende steun valt echter ten laste van de lokale gemeenschap. Welke tussenkosten gegeven worden, in welke situaties en onder welke voorwaarden, is sterk afhankelijk van de lokale omstandigheden en visies. Niet alle lokale besturen zijn bereid om hierin te investeren. Dat leidt tot een ondoorzichtige situatie waarbij in de ene gemeente meer of andere dingen mogelijk zijn dan in de andere. Bij mensen in armoede kan dit leiden tot wantrouwen en het gevoel onrechtvaardig te worden behandeld. Zorgen voor een menswaardig inkomen overstijgt de lokale verantwoordelijkheid. Het gaat om solidariteit die op een centraal niveau moet worden geregeld.

Minstens 15 131 Limburgs moesten in 2007 rondkomen met een leefloon of vergelijkbaar inkomen. Dat komt neer op 2,3 % van alle meerderjarige Limburgers. In het Vlaams Gewest staat deze verhouding op 2,8 %. Deze raming is altijd een onderschatting omdat niet iedereen die recht heeft op zo'n bijstandsuitkeringen daar ook effectief gebruik van maakt, ten tweede omdat alleen de rechthebbenden in de statistieken zitten en niet de personen die ten laste vallen van deze rechthebbenden en ten derde omdat de wettelijke armoedegrens veel lager ligt dan het bedrag dat door de bevolking wordt aangevoeld als "armoedegrens".

Aantal mensen die leven op de wettelijke armoedegrens per categorie bijstandsuitkering	in Limburg		in Vlaams Gewest	
	2007-01-01		2007-01-01	
Leefloon (recht op RMI)	2 982	19,7 %	35 229	25,7 %
Ouderen met inkomensgarantie	5 525	36,5 %	53 187	38,7 %
Personen met handicap met recht op inkomensvervangende tegemoetkoming	6 624	43,8 %	48 923	35,6 %
Totaal mensen levend van bijstandsuitkeringen ter hoogte leefloon	15 131	100 %	137 339	100 %

Leefloon

Een kleine 20 % van de mensen die leven op de wettelijke armoedegrens wordt gevormd door de leefloners. In 2007 waren er 2 982 mensen die recht hadden op een leefloon (0,56 % van de Limburgse bevolking op actieve leeftijd). In Vlaanderen ligt dat aandeel op 0,92 %. 8,8 % van alle leefloners in Limburg heeft een niet-Europese nationaliteit. 1 459 mannen (0,54 % van de mannen op actieve leeftijd) en 1 518 vrouwen (0,58 % van de vrouwen op actieve leeftijd) moeten het doen met een leefloon.

672 jongeren onder de 25 jaar ontvingen in 2007 een leefloon. Dat is 0,96 % van alle Limburgse jongeren van die leeftijdsgroep (Vlaanderen: 1,76 %). Bijna 1 % van de Limburgse jongeren komt dus in een zeer zwakke positie aan de start van zijn levensbaan. Het OCMW moet met alle jongeren onder de 25 jaar een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie gericht op arbeid of opleiding afsluiten

Ouderen en armoede

Minstens 37 % van de Limburgers die moeten leven met een inkomen ter hoogte van de wettelijke armoedegrens is ouder dan 65 jaar (Vlaanderen: 39 %). Heeft men de leeftijd van 65 jaar bereikt en beschikt men over onvoldoende bestaansmiddelen dan heeft men recht op de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Op 1 januari 2008 waren er in Limburg 5 525 personen die een IGO ontvingen. Dat is 4,2 % van alle mensen vanaf 65 jaar. In Vlaanderen ligt die verhouding op 4,8 %.

Handicap en armoede

44 % van alle Limburgers die leven van een bedrag ter hoogte van de wettelijke armoedegrens zijn door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) erkend als personen met een handicap. De Limburgse situatie wijkt hier sterk af van het gemiddelde Vlaamse beeld (36 %).

In Limburg waren er op 1 januari 2008 6 624 personen met een handicap die een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) ontvingen. Dat is 1,24 % van de totale actieve bevolking. In Vlaanderen ligt dat aandeel op 1,27 %. Bij de berekening van de tegemoetkoming wordt zowel rekening gehouden met de inkomsten van de persoon met een handicap, als met de andere inkomens in dat huishouden.

105 125 Limburgers met "te weinig om een normaal leven te leiden"

De Europese armoedegrens is een grens die statistisch bepaald is als 60 % van het nationaal mediaan¹ equivalent gezinsinkomen. Per land liggen de armoedegrenzen anders. De Belgische armoedegrens ligt voor een alleenstaande op 860 euro per maand, voor een koppel met twee kinderen op 1 805 euro per maand en voor een alleenstaande ouder met

¹ De Europese armoedegrens bedraagt 60 % van het mediaan inkomen (wikipedia): het inkomen waarbij de helft van het aantal huishoudens een hoger inkomen, en de andere helft van de huishoudens een lager inkomen heeft.

één kind op 1 548 euro per maand². Er bestaan geen exacte gegevens over het beschikbaar inkomen per gezin. Maar de gegevens over de rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering, de personen die ten laste van hen vallen en de personen die recht hebben op het Omnio-statuut laten ons toe een raming te maken van het aantal mensen dat moet leven van een inkomen onder de Europese armoedegrens. Als we al deze personen samentellen, komen we tot een raming van 105 125 Limburgers met een inkomen onder de Europese armoedegrens. Dat is 12,8 % van de totale Limburgse bevolking. In Vlaanderen ligt datzelfde aandeel op 12,1 %. Ook dit cijfer is een onderschatting.

Europese armoedegrens Limburg	Limburg 01-01-2007	Vlaams Gewest
verhoogde tegemoetkoming gezondheidszorg (titularis)	64 944	481 661
verhoogde tegemoetkoming gezondheidszorg (ten laste)	32 824	97 768
omnio statuut	7 357	45 567
Totaal onder Europese armoedegrens	105 125	624 996

De Verhoogde Tegemoetkoming in de ziekteverzekering.

In 2007 waren er 64 944 Limburgers³ die recht hadden op een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Het aantal rechthebbenden kunnen we beschouwen als een indicator voor het aantal gezinnen dat leeft onder de Europese armoedegrens. Het gaat om 30 545 mannelijke gezinshoofden (7,5 % van de mannelijke bevolking) en 34 399 vrouwelijke gezinshoofden (8,4 % van de vrouwelijke bevolking).

Als we rekening houden met de personen die ten laste vallen van deze titularissen, krijgen we een indicatie over het aantal mensen dat moet leven van een inkomen onder de Europese armoedegrens. We tellen dan 97 768 Limburgers. Dat komt neer op 11,9 % van de totale Limburgse bevolking. In Vlaanderen bedraagt dat aandeel 11,3 %. 97 768 Limburgers vormen een onderschatting van het reële aantal "mensen in bestaansonzekere situaties". Om recht te hebben op de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering moet je immers tot een bepaalde categorie mensen behoren. Gezinnen die moeten leven van een minimumloon^{4 5} zijn niet in die cijfers opgenomen, evenmin als werkzoekenden jonger dan 50 jaar die als gezinshoofd worden uitbetaald.

Het Omnio-statuut

Mensen in die situaties vinden we wel terug in het Omnio-statuut. Het Omnio-statuut wordt toegekend aan iedereen die een (bruto - gezins)inkomen heeft dat lager ligt dan 14 057,18 euro per jaar. Er zijn geen andere voorwaarden. Het Omnio-statuut moet er voor zorgen dat elk huishouden met een laag inkomen toegang heeft tot het systeem

van de voorkeursregeling inzake medische verzorging. Onder dat Omnio-statuut tellen we op 1 januari 2008 nog 7 357 Limburgers (en hierin zitten zowel de titularissen als de personen die ten hunne laste zijn).

Zelfs als we ook deze gegevens mee in rekening brengen, blijven de cijfers een onderschatting van het aantal mensen met een beschikbaar inkomen onder de Europese armoedegrens. Het Omnio-statuut wordt immers niet automatisch toegekend aan diegenen die er recht op hebben. Men moet een aanvraag doen. De mutualiteiten stellen vast dat veel mensen niet weten dat ze recht hebben op dit statuut of het statuut om andere redenen niet aanvragen. De Limburgse mutualiteiten zijn daarom in 2009 een actie gestart om rechthebbenden op te sporen. We stellen vast dat er verhoudingsgewijs in een aantal gemeenten minder (As, Bree, Diepenbeek, Hechtel-Eksel, Herk De Stad, Lommel, Lummen, Maaseik, Nieuwerkerken, Overpelt, Riemst) tot veel minder mensen (Halen, Opglabbeek, Peer, Tessenderlo, Voeren, Zutendaal) met een Omnio-statuut geregistreerd staan.

Hoe reëel is de Europese armoedegrens?

De Europese Armoedegrens is het resultaat van een "droge" statistische berekening. Het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck van de Universiteit van Antwerpen⁶ ontwikkelde, op basis van diverse onderzoeksmethodes, een budgetstandaard. Ze zochten een antwoord op de vraag "Hoeveel geld heeft een gezin minimaal nodig om op een menswaardige manier te kunnen participeren aan de Vlaamse samenleving?" Ze berekenden per gezinstype welk bedrag nodig is om "niet uit de toon te vallen in Vlaanderen". De bedragen zijn gebaseerd op een pakket goederen en diensten die onmisbaar zijn voor het vervullen van bepaalde sociale rollen. Er wordt onder andere rekening gehouden met voeding, kleding, persoonlijke verzorging, gezondheidszorg, huisvesting, verzekeringen, veilige kindertijd, rust en ontspanning, het onderhouden van sociale relaties en mobiliteit.

De Europese armoedegrens ligt nog onder de budgetstandaard, maar ligt er wel redelijk dicht bij. Een alleenstaande vrouw heeft volgens de budgetstandaard minstens 976 euro per maand nodig, een koppel met twee kinderen 2 151 euro. Alleen voor een alleenstaande met 1 kind valt de budgetstandaard iets lager uit dan de Europese armoedegrens.

Kinderen en armoede

We hebben geen cijfers over het aantal kinderen in Limburg dat in armoede leeft. Maar we hebben die cijfers niet nodig om de strijd tegen armoede aan te gaan.

Als kinderen een goede en waardevolle kindertijd kunnen beleven kunnen ze

² Bron: Federale Overheid, Strategisch Rapport inzake sociale bescherming en insluiting (2008), p. 173

³ Bron: www.limburg.be/studiecel/cijferkorf/bestaansonzeker (editie 2009).

⁴ Het aantal personen met een minimumloon schommelt rond de 100 000, 13,5 % van de arbeidsplaatsen in de horecasector en 11 % van de arbeidsplaatsen in de gezondheidssector worden tegen het minimumloon bezoldigd. Uit "Armoede en Sociale Uitsluiting: Over Armoede en Concurrentievermogen.", in Sociaal-Economische Nieuwsbrief - januari 2007, Centrale Raad voor het bedrijfsleven, p. 3-7

⁵ In België ligt het Algemeen Gewaarborgd Maandelijks Minimumloon in 2009 op 1 387,49 euro.

⁶ Storms B. Van den Bosch K. (2009), 'Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen.', Leuven, Acco.

opgroeien tot autonoom handelende volwassenen⁷. De belangrijkste voorwaarden daarvoor zijn van immateriële, affectieve aard (begrip, genegenheid, bescherming,...) en die kan je niet met geld kopen. Maar er zijn ook materiële voorwaarden om een kind een veilige kindertijd te schenken en die hebben onderzoekers proberen te becijferen: een budget “veilige kindertijd” vormt daarom een belangrijk onderdeel van de budgetstandaard⁸.

Armoede heeft om nog een andere reden een grote impact op de ontwikkelingskansen van kinderen. Ouders in armoede worden voortdurend geconfronteerd met stressfactoren op materieel-economisch vlak, op sociaal vlak en in de gezins- en relationele omgeving. Armoede en het gebrek aan ondersteuning belasten het psychisch welzijn van ouders. Periodes van onzekerheid, spanning of depressiviteit wisselen af met periodes waarin ouders de situatie relatief goed kunnen hanteren. Periodes van competent functioneren in de ouderrol worden dus afgewisseld met periodes waarin men niet weerbaar kan reageren. Dat verplicht de maatschappij dwingende maatregelen te nemen om de stressvolle omstandigheden waarin mensen in armoede leven, te voorkomen of te verminderen. Want een vermindering van stressfactoren heeft een positieve weerslag op het opvoedingsklimaat voor de kinderen. Een solidaire en toegewijde gemeenschap (lokale diensten, gepersonaliseerd door hulpverleners), de beschikbaarheid van toegankelijke kinderopvang en van informele steunende relaties verhogen de draagkracht van ouders. Deze actoren hebben een beschermende invloed.

Indien dit systeem van beschermende factoren goed functioneert, hoeft armoede niet tot een ernstige verstoring van het ouderschap te leiden. De beschermende processen hebben direct te maken met de basale noden van ouders. Stress en gebrek aan steun bij gezinnen in armoede signaleert dat er een probleem is met de bescherming die door de samenleving en de directe gemeenschap geboden wordt⁹. Hier ligt dus een grote taak en een grote legitimatie om armoede te bestrijden.

Schulden kunnen je ook in de armoede duwen

In onze samenleving is het niet ongebruikelijk om een lening aan te gaan. Weinigen kunnen een huis kopen zonder een hypothecair krediet op te nemen. Schulden leiden niet per definitie tot armoede. Zolang je inkomen hoog genoeg is om de schulden af te betalen, is er geen probleem. Pas wanneer gemaakte schulden niet kunnen worden terugbetaald, komt men in problemen.

Als de schuldenlast overmatig wordt in verhouding tot het beschikbaar inkomen spreekt men van “schuldoverlast”. Schuldoverlast kan zowel gevolg als oorzaak van armoede zijn. Soms maken mensen schulden om te kunnen overleven. Mensen kunnen in de schulden geraken omdat ze ernstig ziek worden of hun werk verliezen, soms is er sprake van “overbestedingschulden”.

Mensen wiens maandelijks leefgeld, omwille van een schuldenproblematiek, tot aan de grens van het leefloon en soms zelfs daaronder is gezakt, worden niet altijd gevat in de cijfers over inkomensarmoede zoals we die in het eerste deel hebben gepresenteerd. De meeste mensen met schulden hebben immers een inkomen uit arbeid!

18 757 Limburgers (2,3 % van alle Limburgers) hadden in juni 2008 moeilijkheden om hun schulden af te betalen. Ze hebben een betalingsachterstand van minstens vier maanden. Het kan gaan om schulden die te maken hebben met het verkrijgen van een krediet (consumenten of hypothecair krediet) of om achterstallige betalingen (huurgelden, schulden voor gezondheidszorg, energieschulden, achterstallige belastingen). In 2007 waren er in Limburg 8 251 dossiers in het kader van de schuldhulpverlening bij de erkende diensten voor schuldbemiddeling (OCMW's en CAW's)¹⁰.

Niet alleen tellen en meten, maar veranderen

De sociale zekerheid (o.a. pensioenen, werkloosheidsvergoeding, kinderbijslag,..) en bijstandsuitkeringen (o.a. leefloon, inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap, tegemoetkoming hulp aan bejaarden,...) spelen een belangrijke rol bij armoedebestrijding. Een gemiddeld Vlaams gezin haalde in 2006 26 % van zijn inkomen (=10 001 euro) uit sociale uitkeringen. Zonder die sociale transfers zou 36 % van de bevolking onder de armoededrempel terechtkomen. Ondanks die herverdelingsmechanismen ligt de gemiddelde kans van de Belgische bevolking om in armoede terecht te komen op 15 %.

Niet-westerse allochtonen (armoederisico 53 %), éénoudergezinnen (36 %) en mensen met een laag opleidingsniveau (23 %) lopen een veel groter risico om in armoede terecht te komen dan dat Belgisch gemiddelde. Vrouwen (15,9 %) lopen nog altijd meer kans dan mannen (14,4 %) om arm te zijn. De grotere risico's zijn dus eerder verbonden met sociale kenmerken dan met persoonlijke kenmerken van mensen. Die vaststelling toont dat het armoedevraagstuk veel te maken heeft met de structuur van onze samenleving. Vanuit die invalshoek moeten we niet alleen bezig zijn met het tellen en meten van armen, maar moeten we ons concentreren op de vraag hoe we de samenleving zo kunnen inrichten dat er minder mensen worden uitgesloten.

⁷ Er zijn vier psycho-sociale noden die moeten vervuld zijn om van een veilige kindertijd te kunnen spreken (Doyal & Gough):

- alle kinderen hebben nood aan liefde en veiligheid;
  - alle kinderen hebben behoefte aan nieuwe ervaringen;
  - alle kinderen hebben behoefte aan lof, erkenning en positieve feedback, gekaderd binnen duidelijke afspraken
- alle kinderen hebben nood aan een graduele uitbreiding van verantwoordelijkheden

⁸ Storms B. Van den Bosch K. (2009), 'Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen.', Leuven, Acco.

⁹ Deze wijsheid komt uit Vanhee Lieve, (2007) "Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap. Een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief."

¹⁰ Vlaams Centrum Schuldbemiddeling (2009), "Onderzoeksrapport: Resultaten van de basisregistratie en de uitgebreide registratie uitgevoerd bij de erkende instellingen schuldbemiddeling in Vlaanderen 2007-2008, Cijfers schuldhulpverlening p. 13.